

ТАҚРИЗИ

роҳбари илмӣ ба таҳқиқи диссертатсионии Қодирзода Хушбахти Сафар дар мавзӯи «Инъикоси таърихи империяи Ҳахоманишиён дар осори муҳаққикон (нимаи дувуми асри XX – ибтидои асри XXI)», ки барои дарёфти дараҷаи илмӣ номзади илмҳои таърих аз рӯйи ихтисоси 6.1.5. Таърихшиносӣ, маъхазшиносӣ ва методҳои таҳқиқоти таърихӣ пешниҳод шудааст

Мубрамии таҳқиқоти диссертатсионӣ пеш аз ҳама дар он ифода меёбад, ки бори нахуст мавзӯи мазкур, яъне яке аз марҳалаҳои муҳимми таърихи давлатдорӣ тоҷикон – империяи Ҳахоманишиён дар шароити муосир мавриди пажӯҳиш қарор гирифтааст. Дар робита ба ин, бояд гуфт, ки омӯзиш ва таҳқиқи таърихи инсон бо дастовардҳои фарҳанги моддӣ ва маънавӣ бе донишҷӯи таърихи аҳди бостон ғайриимкон мебошад. Сарчашма ва раванди зуҳур, рушди инсон ҳамчун индивиди биологӣ, бавучудой ва рушди фарҳанги инсонӣ дар масири таърих параллел ва бо ҳамдигар алоқаманд ҷараён дошт. Бинобар ин, таърихи инсоният – таърихи фарҳангҳои гуногун, халқҳо, динҳо, тамаддунҳо ва давлатҳо буда, ба таҳқиқоти бунёдӣ зарурат дорад.

Тазаккур бояд дод, ки ба таври мукамал омӯхтан ва таҳқиқи масоили мубрами таърихи шоҳаншоҳии Ҳахоманишиён имкон медиҳад, ки дар самти таърихшиносии ватанӣ масъалаҳои зикршудаи таҳқиқот ба анҷом расонида шавад.

Объект ва предмети масъалаҳои таҳқиқшаванда дар рӯшан соختани раванди рушди давлатдорӣ аҳди бостонии таърихи халқи тоҷик аҳамияти калидӣ доранд. Мавзӯи интихобшудаи диссертант мувофиқ ба ихтисоси таърихшиносӣ, маъхазшиносӣ ва методҳои таҳқиқоти таърихӣ навишта шудааст.

Бояд гуфт, ки Қодирзода Хушбахти Сафар соли 2012 ба ихтисоси таърихи ватанӣ факултети таърихи Донишгоҳи миллии Тоҷикистон дохил шуда, онро соли 2017 хатм намуд.

Қодирзода Хушбахти Сафар бо фармоиши ректори Донишгоҳи миллии Тоҷикистон аз «9»-юми январи соли 2018 (№11-05) ба ҳайси аспиранти

кафедраи таърихи халқи тоҷики факултети таърих қабул карда, онро «12»-январӣ соли 2021 (№18-05) хатм намудааст. Диссертант пас аз хатми аспирантура ба ҳайси ассистенти кафедраи таърихи халқи тоҷики факултети таърих ва ҳуқуқи Донишгоҳи давлатии омӯзгорӣи Тоҷикистон ба номи С. Айни ҷаъолият менамояд. Ӯ дар раванди таҳқиқот ҷаъолияти бисёр хуб нишон дода, аз ӯҳдаи рисолати хеш ба пуррагӣ баромада тавонист.

Кори диссертатсионии Қодирзода Хушбаҳти Сафар аз муқаддима, се боб, шаш зербоб, хулоса, тавсияҳо ва рӯйхати адабиёти истифодашуда иборат мебошад.

Дар муқаддима мубрамии мавзӯи таҳқиқи диссертатсионӣ асоснок карда шуда, дараҷаи омӯзиши масъалаи илмӣ арзёбӣ гардида, объект ва мавзӯи таҳқиқ, ҳадаф ва вазифаҳои он, асосҳои назарӣ ва методологӣ, навгониҳои илмӣ, аҳаммияти назариявӣ ва амалӣ муайян карда шудаанд.

Дар боби якум «Раванди таъсиси империяи Ҳахоманишиён ва бозтоби он дар осори муҳаққиқон» ду масъала дар маркази таваҷҷӯҳ ва таҳқиқи муаллиф қарор гирифтааст. Дар навбати аввал муҳаққиқ масоили назариявӣи методологӣи омӯзиши таърихи империяи Ҳахоманишиёнро мавриди баррасӣ қарор медиҳад. Дар ин зербоб аслан осори муҳаққиқони аврупоӣ, амрикоӣ, шуравӣ, рус, эронӣ, кишварҳои Осиёи Марказӣ ва ватанӣ мавриди таҳлилу қиёс қарор гирифтаанд. Муҳаққиқ дуруст ва саривақтӣ дарк намудааст, ки дар таҳқиқи масоили мубрами таърихи аҳди бостони халқи тоҷик, махсусан замони ҳукумати Ҳахоманишиён истифода аз консепсияи тамаддунии таҳқиқи таърих ба маврид буда, аҳаммияти хосса дорад. Бартарӣ ва камбудӣ консепсия ва методологӣи корбурди муҳаққиқон аз ҷониби муаллиф мунсифона баррасӣ мешавад. Ҳамчунин, таъкид мешавад, ки корбурд аз консепсияи тамаддуни таҳқиқи таърих аз нигоҳи манфиатҳои таърихӣи миллати тоҷик бештар аҳамият дорад. Дар зербоби дувум бошад, дидгоҳи муҳаққиқон роҷеъ ба шахсияти Куруши Кабир ва таъсиси империяи Ҳахоманишиён баррасӣ мешавад. Муҳаққиқ осори муҳаққиқонро дар қиёс ба маълумоти сарчашмаҳои таърихӣ мавриди омӯзиш ва баррасӣ қарор дода, ба хулосае меояд, ки Куруши Кабир

дар радифи сиёсатмадор ва сипаҳсолори муваффақ будан, ҳамчунин шоҳи тамаддунофар маҳсуб ёфта, дар таърихи тамаддуни башарӣ нақш ва ҷойгоҳи хосса дорад. Зарур шуморидааст, ки роҷеъ ба ғавти Куруши Кабир муҳаққиқон мавқеи дуруст ва илмиро ихтиёр намуда, аз овардани ривояти сохта дар китобҳо, махсусан китобҳои дарсӣ даст бикашанд. Собиқ мешавад, ки Куруши Кабир бо марғи худ аз олам гузаштааст. Ҳамчунин, муаллиф пешниҳод намудааст, ки роҷеъ ба шахсият ва ҳадамоти Куруши Кабир ба унвони бунёдгузори нахустин империя дар таърихи башар таҳқиқоти махсуси илмӣ дар доираи рисолаи номзадӣ роҳандозӣ бояд шавад.

Дар боби дуюм «Низоми идорӣ ва вазъи сиёсии империяи Ҳахоманишиён дар таҳқиқоти муҳаққиқон» масъалаи низоми идории империяи Ҳахоманишиён, сиёсати хориҷӣ ва кишваркушоии шоҳони ҳахоманишӣ дар асоси осори муҳаққиқон баррасӣ мегардад. Воқеан таҳқиқу баррасии низоми нахустин империя дар таърихи инсоният дар замони муосир хеле зарур аст. Махсусан, вижагии низоми эҷоднамудаи шоҳони тавонманде чун Куруш, Доро ва Хишоёршо, ки сабаби муттаҳидии ҳафтод халқияту миллатҳо шуда буданд, то имрӯз падидаи нодире арзёбӣ мешавад. Маҳз низоми хоссаи идорӣ ва сиёсати муваффақи кишваркушоии шоҳони ҳахоманишӣ сабаб шуд, ки ҳудуди империя дар се қитаъи олам густариш ёбад. Ислохотҳо ва тадбирҳои дурандешонаи шоҳони ин империяи кудратманди ориёӣҳо сабаб шуд, ки дар тамаддуни башарӣ саҳифаи нава кушода шавад.

Дар боби сеюм «Инъикоси вазъи иқтисодӣ, иҷтимоӣ ва фарҳангии империяи Ҳахоманишиён дар осори муҳаққиқон» масоили авзои иқтисодиву иҷтимоӣ ва фарҳангии империяи Ҳахоманишиён бо истифода ва таҳлили омӯзиши осори муҳаққиқон баррасӣ мешавад. Муҳаққиқ бо истифодаи бисёр васеъ аз осори муҳаққиқони варзидаи ватанӣ ва хориҷӣ хусусиятҳои низоми иҷтимоӣ ва иқтисодии империяро шарҳу тавзеҳ додааст. Омили рушду нумуъи империяи Ҳахоманишиёнро дар низоми дурусти иҷтимоӣ ва иқтисодӣ арзёбӣ менамояд. Ҳамчунин, аносири фарҳанги аҳди Ҳахоманишиён дар асоси осори муҳаққиқон баррасӣ мегардад. Махсусан, забон, расму оин, дин, меъмори ва

шаҳрсозии замони Ҳахоманишиён, ки нишоне аз қудрати тамаддуни ориёӣ маҳсуб меёфт, аз ҷониби муҳаққиқ хеле хуб тавсиф мешавад.

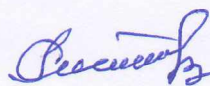
Дар хулоса ва пешниҳодҳои натиҷаҳои асосии таҳқиқи илмӣ ҷамъбаст гардидаанд. Хулоса фарогири тамоми масъалаҳои баррасишванда мебошад, ки натиҷаи он пешниҳодҳои мушаххаси муаллиф маҳсуб меёбад.

Нуктаҳои илмӣ ва натиҷаҳои диссертатсия илман асоснок буда, бо далелҳои муътамади назариявӣ-методӣ ва таҳлилӣ мустаҳкам карда шудаанд. Мухтавои асосии диссертатсия дар мақолаҳои илмӣ нашргардида ва баромадҳои муаллиф дар конференсияҳои сатҳи мухталиф инъикос ёфтаанд.

Хулосаи диссертатсияи Қодирзода Хушбаҳти Сафар дар мавзӯи «Инъикоси таърихи империяи Ҳахоманишиён дар осори муҳаққиқон (нимаи дувуми асри XX – ибтидои асри XXI)» ба талаботи Тартиби додани дараҷаҳои илмӣ (қарори Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон аз 30 июни соли 2021, №267) ва Дастурамал оид ба тартиби барасмиятдарории диссертатсия ва автореферати диссертатсия (Қарори Раёсати Комиссияи олии аттестатсионии назди Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон аз 31 марти соли 2021, №3) ҷавобгӯ буда, ҷиҳати сазовор гардидан ба дараҷаи илмӣ номзади илмҳои таърих аз рӯйи ихтисоси 6.1.5. Таърихнигорӣ, маъхазшиносӣ ва методҳои таҳқиқоти таърихӣ барои ҳимоя пешниҳод карда мешавад.

Роҳбари илмӣ:

Доктори илмҳои таърих, профессори
кафедраи таърихи халқи тоҷики ДМТ

 Расулиён Қ.Р.

Имзои Қ.Р. Расулиёнро

тасдиқ мекунам:

Сардори раёсати кадрҳо ва корҳои
маҳсуси ДМТ

Шодихонзода Э.Ш.

« 03 » 06 соли 2026

Нишонӣ: 734025, Ҷумҳурии Тоҷикистон,
ш. Душанбе, хиёбони Рудақӣ, 17.
Телефон: (+992) 200202392